

SELLISTÄ TOIMINTAAN

Kädentaitopainotteinen Ammattistartti

Sukevan vankilaopetuksessa

Maija Leena Itkonen

Kehittämishankeraportti
Toukokuu 2009

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU
Ammatillinen opettaja korkeakoulu

Tekijä(t) Itkonen Maija Leena	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 36	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus Salainen ☐ saakka	
Työn nimi SELLISTÄ TOIMINTAAN, Kädentaitopainotteinen Ammattistartti Sukevan vanki- laopetuksessa		
Koulutusohjelma Ammatillinen erityisopettajakoulutus		
Työn ohjaaja(t) Heimonen Leena		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä Uusia mahdollisuuksia ja kehittämisen kohteita vankilakoulutukselle antaa vuonna 2006 alkanut valtakunnallinen koulutuskokeilu Ammattistartti. Ammattistartti on peruskoulutukseen ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta. Ammattistarttikokeilu alkoi Sukevan vankilassa 2007, ja opintoihin kuuluu työelämään, eri ammatteihin sekä koulutusmahdollisuuksiin tutustumista, lisäksi koulutukseen kuuluu elämänhallinta- sekä opiskelutaitojen hallintaa. Kehittämishankkeen tavoitteena on laatia Sukevan vankilan vankilakoulutusohjelmaan räätälöity kurssiohjelma vankilakoulutukseen suunnitellun opetussuunnitelma- luonnoksen pohjalta. Kehittämishankkeen tavoitteena oli myös seurata yhdeksän haastatellun opiskelijan ryhmää koulutuksen aikana ja mahdollisuuksien mukaan koulutuksen jälkeen. Kehitettävää kokonaisuutta tarkastellaan käsillä tekemisen ja ryhmässä toimimisen kautta. Tarkastelun pohjana on käytetty opettajan huomioita, opiskelijoiden HOJK- Seja sekä opiskelijoiden haastatteluja. Yhdeksällä haastatellulla opiskelijalla on teetetty mielikuvakartta tilanteesta opiskelua edeltävältä ajalta ja opiskelun aikana. Teoreettista tietoa on haettu eri julkaisuista sekä julkaistuista tutkimuksista. Kehit- tämishankkeen tueksi on haettu tietoa mm. luovasta käsityöprosessista, ihmisen so- siaalisesta käyttäytymisestä, vangista oppijana ja vankilaopetuksesta.		
Avainsanat (asiasanat) Ammattistartti, ohjaava ja valmistava koulutus, vankilaopetus		
Muut tiedot		

Author(s) Itkonen Maija Leena	Type of Publication Development project report	
	Pages 36	Language finish
	Confidential Until _____ ☐	
Title From Cell to Action: Career Start with emphasis on handcraft in Sukeva prison		
Degree Programme Special Needs Teacher Education		
Tutor(s) Heimonen Leena		
Assigned by		
Abstract <p>National preparatory instruction and guidance for vocational education and training, that started in 2006, gives new opportunities and targets for development for education in prison.</p> <p>This Career Start experimentation started in Sukeva prison in year 2007. Studies include getting to know work life, different professions, and education opportunities, it also involves gaining control of one's own life and study abilities.</p> <p>Development project aims to build Sukeva prison a prison training program tailored to the course program for prison education curriculum. The goal was also to follow a group of nine interviewed students during the studies - and after if possible.</p> <p>The development project has been reviewed through manual craft and function of the group. The review is based on teacher's own observations, students' personal guidance and training plan, and interviews. With nine interviewed students has made mind maps of their situation before and during the studies. Theoretical information has been applied from various publications and research. Information for development project has been searched through creative craft process, social behaviour, a prisoner as a learner, and prison education.</p>		
Keywords Career Start, Preparatory instruction and guidance for vocational education and training, prison education		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 VANKILAOPETUS	6
2.1 Ohjaava lainsäädäntö ja muut määräykset	7
2.2 Koulutuksen järjestäminen	9
2.3 Piippolan käsi- ja taideteollisuusopisto koulutuksen järjestäjänä	11
2.4 Ammatti startti kehittää vankilaopetusta	13
3 KÄDENTAITOJEN OPETUS KUNTOUTTAA JA OHJAA	16
3.1 Luova käsi työprosessi	18
3.2 Käsityön opetus Sukevan vankilassa	19
4 AMMATTSTARTIN OPETUSSUUNNITELMALUONNOS	22
4.1 Opintojen tavoitteet ja keskeiset sisällöt	23
4.2 Vaihtoehtoiset osiot ja kurssimahdollisuudet	24
5 KÄDENTAITOPAINOTTEINEN AMMATTISTARTTI	25
5.1 Arkielämänhallinta	26
5.2 Kädentaitoalat	28
5.3 Opetus- ja erityisjärjestelyt	31
6 AMMATTISTARTTIKOKOILUN KOKEMUKSIA SUKEVAN VANKILASSA	32
LÄHTEET	35

1 JOHDANTO

Uusia haasteita ja uusia mahdollisuuksia sekä koulutusvaihtoehtoja vankilaopetukselle tarjoaa vuonna 2006 alkanut valtakunnallinen koulutuskokeilu, Ammattistartti. Ammattistartti on peruskoulutukseen ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta, se voi olla 20 - 40 ov. Opintoihin kuuluu työelämään, eri ammatteihin ja koulutusmahdollisuuksiin tutustumista sekä opiskelu- ja elämänhallintataitojen hallintaa. Ammattistartin tulisi pitää sisällään monipuolisia ja työvaltaisia opetusmenetelmiä, tukipalveluita sekä ohjausta. Ammattistartissa jokaiselle opiskelijalle suunnitellaan opinnot henkilökohtaisesti ja sen tavoitteena on, että jokaisella opiskelijalla on ammattistartin jälkeen opintoihin tai työhön siirtymisen suunnitelma.

Uskon sosiaalisen vuorovaikutuksen ja luovan prosessin vaikutukseen ihmisen elintoimintoihin, elämänhallintaan ja ajattelukykyyn sekä psyykkiseen hyvinvointiin. Piippolan käsi- ja taideteollisen opisto järjestää vankilaopetusta Sukevan vankilassa, jossa työskentelen virikeryhmän opettajana pelkääjävangeille. Useat ryhmän vangeista ovat olleet vankeusaikansa neljän seinän sisällä melkein 23 tuntia vuorokaudessa.

Kehittämishankkeen tavoitteena oli laatia Sukevan vankilan virikeryhmälle räätälöity kurssiohjelma ohjaavan ja valmistavan koulutuksen vankilaopetukseen tarkoitetun opetussuunnitelmaluonnoksen pohjalta. Kehittämishankkeen tavoitteena oli myös seurata yhdeksän haastatellun opiskelijan ryhmää koulutuksen aikana ja mahdollisuuksien mukaan koulutuksen jälkeen.

Kehittämishankkeessa tarkastelen kehitettävää kokonaisuutta käsillä tekemisen ja ryhmässä toimimisen kautta. Huomioitavaa on kuinka vankien käyttäytymisen ja vireystaso sekä motivaatio kasvavat tekemisen ja yhdessä toimimisen kautta. Olen käyttänyt tarkastelun pohjana omia huomioitani, opiskelijoiden HOJKSeja sekä opiskelijoiden haastatteluja. Yhdeksällä opiskelijalla olen teettänyt mielikuvakartan. Teoreettista tietoa olen hakenut eri julkaisuista ja julkaistuista tutkimuksista. Kehittämishankkeeni tueksi olen hakenut tietoa mm. luovasta käsi työprosessista, ihmisen sosiaalisesta käyttäytymisestä, vangista oppijana ja vankilaopetuksesta.

2 VANKILAOPETUS

Euroopan neuvosto on antanut suostuksensa vankien koulutuksesta, joissa tähdenetään kaikkien vankien mahdollisuutta saada koulutusta aineopetuksessa, ammattiin valmistavaa koulutusta sekä muita mahdollisimman monipuolisia opiskelumahdollisuuksia. Lisäksi vangeille täytyy järjestää kulttuuria sekä luovaa toimintaa, kirjastopalveluita, liikuntaa ja urheilua. (rikosseuraamus.fi)

Pohjoismaiden ministerineuvoston raportin (Pohjoismainen raportti, 2004) mukaan vankilassa on mahdollisuus tavoittaa koulutuksellisesti vaikeimmat ryhmät. Tutkimusraportti suosittelee vangeille järjestettävän koulutuksen lisäämistä kaikissa pohjoismaissa. Vuonna 2004 Pohjoismaiden ministerineuvoston projekti "Koulutus ja vankeinhoito elinikäisen oppimisen näkökulmasta" analysoi vankilaopetuksen heikkouksia ja vahvuuksia sekä esitteli peruslähtökohtia opetuksen tulevalle kehitykselle. Projektin tavoitteena oli vertailla vankilakoulutuksen järjestämistä eri pohjoismaissa (rikosseuraamus.fi, Pohjoismainen raportti, 2004).

Kaikissa Pohjoismaissa vankilakoulutuksen tavoitteena on vangin henkilökohtainen kehittyminen ja rikokseton ja päihteetön elämä vapautumisen jälkeen. Tutkimuksen mukaan tyypillinen vanki on n. kolmekymmenvuotias mies, usein peruskoulu on kesken sekä toisen asteen koulutus puuttuu kokonaan. Henkilö on usein päihdeongelmainen ja syrjäytynyt työelämästä (rikosseuraamus.fi, Pohjoismainen raportti, 2004).

Raportissa todetaan samoin kuin Kosken ja Mäen selvityksessä (Koski & Mäki 2006, 26) vankien koulutustarpeen olevan suurempi kuin tarjonnan. Raportin mukaan suurin koulutustarve on yhteiskunnassa vaikeimmin koulutuksen piiriin saaduilla vangeilla. Tutkimuksessa todetaan koulutuksen rahoituksen olevan vain pieni osa vankeinhoiton kokonaiskustannuksista, jos panostusta koulutukseen lisättäisiin, se olisi myös yhteiskunnan etu. Raportissa suositellaan myös eri toimintojen yhdistämistä kuten työn, kuntouttavan, toiminnan ja

muun ohjelman yhdistämistä. Selvityksessä on huomattu vain harvan vangin jaksavan työskennellä täyden päivän, joten joustavat ja yksilölliset viikkosuunnitelmat takaisivat opintojen etenemisen (rikosseuraamus.fi, Pohjoismainen raportti, 2004).

Aamuvuori (2002) kertoo artikkelissaan "Vankien koulutusmahdollisuuksista", vankien keskuudessa olevan suosituinta ammatillinen koulutus (Aamuvuori, artikkeli Vankien koulutusmahdollisuuksista 2.5.2002, www.opintoluotsi.fi). Tämä näkyy myös Sukevan vankilassa niin, että opiskelijat hakeutuvat sellaisiin avolaitoksiin, joissa järjestetään ammatillista koulutusta. Käydyissä HOJKS-keskusteluissa he asettavat tulevaisuuden keskeiseksi tavoitteekseen ammatillisen tutkinnon suorittamisen

2.1 Ohjaava lainsäädäntö ja muut määräykset

Vankeusrangaistus on lakiin perustuva yhteiskunnan reaktio ei-toivottuun toimintaan. Tuomittujen sopeutumisesta yhteiskuntaan ovat edesauttamassa monet ammattiryhmät. Erityisvastuu kuuluu vankeinhoidolle koordinoita eri hallinnonalojen toimenpiteet. Toimenpiteiden tulisi olla sellaiset, että ne kattaisivat kootun tarjonnan tuomitulle. Rangaistuslaitoksen olojen tulisi olla mahdollisuuksien mukaan normaalisuuseriaa mukaiset, toisin sanoen niiden tulisi olla mahdollisimman lähellä yhteiskunnassa yleensä vallitsevia oloja. Rangaistuksen täytäntöönpano tulisi järjestää siten, että rangaistuksena olisi pelkästään vapauden menetys. (Koski & Mäki, 2006, 12 - 13)

Vankilakoulutuksessa pätee samat säädökset kuin koulutuksessa yleensä. Vangille joka ei ole suorittanut oppivelvollisuuden edellyttämää oppimäärää on varattava mahdollisuus suorittaa peruskoulu loppuun. Lisäksi vangille tulee antaa mahdollisuus opiskella aikuis- tai muissa oppilaitoksissa. Säännökset vangin opetuksen ohjaamisesta ja valvomisesta löytyvät Vankeinhoitoasetuksen 16.6.1995/878:n 28§:stä, opintotodistuksesta ei saa ilmetä, että opintoja on suoritettu vankilassa. (Vankeinhoitoasetus 16.6.1995/878, 29§)

Rangaistuksen täytäntöönpanolaki velvoittaa vangin osallistumaan työhön, koulutukseen tai muuhun rangaistuslaitoksen hyväksymään toimintaan. Rangaistuslaitoksen on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä vangille hänen taipumuksiaan vastaavaa työtä tai muuta toimintaa, ammatti- tai muuta koulutusta. Toiminnan tarkoituksena on vangin ammattitaidon kehittäminen tai hänen yhteiskuntaan sopeutumisen valmiuksien edistäminen. Koulutuksen tulee vastata yleisessä koulutusjärjestelmässä annettavaa opetusta, koulutuksen rahoitus on sama kuin aikuisopetuksessa yleensä. (Koski & Mäki, 2006, 12 - 13)

Vankeuslain säädännössä korostetaan vankien valmiuksien lisäämistä rikoksettomaan elämäntapaan. Suomessa on viisi aluevankilaa, joissa jokaisessa toimii oma sijoittajayksikkönsä, joka sijaitsee yhdessä aluevankilan vankiloista. Aluevankiloiden sijoittajayksiköt vastaavat vangin rangaistusajan suunnittelusta ja toteuttamisesta. Ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittu vanki tuodaan sijoittajayksikköön rangaistusajan suunnitelman laatimista varten, joissakin tapauksissa suunnitelma ja sijoittaminen tehdään asiakirjojen perusteella (Vankilaopetuksen strategia vuosille 2008 - 2012, 4 - 14).

Itse vankeusaika on kolmivaiheinen, joihin kuuluvat tulo- ja sijoitteluvaihe, toiminta- ja suorittamisvaihe ja vapauttamisvaihe. Jokaiselle vangille laaditaan tulo- ja sijoitteluvaiheessa alustava rangaistusajan suunnitelma, joka perustuu riski- ja tarvearvioon. Suunnitelma toteutetaan suoritusvaiheessa. Suunnitelmaa täydennetään, tarkennetaan ja päivitetään rangaistusaikana. Vanki osallistuu valmentavaan toimintaan tai perus-, erityis- ja ammattiopintoihin, työtöimintaan ja toimintakykyä ylläpitäviin toimintoihin, eri ohjelmiin ja päihdekuntoutukseen suunnitelmansa mukaisesti. Toiminnan tarkoitus on tukea rangaistusajan suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden toteutumista (Vankilaopetuksen strategia vuosille 2008 - 2012, 4 - 14).

Rangaistuksen suorittaminen tapahtuu pääsääntöisesti siinä aluevankilassa, jonka alueella vangin kotikunta on. Rangaistusajan suunnitelmassa otetaan huomioon yhteyksien säilyminen lähiomaisiin ja muihin läheisiin. Suunnitelmassa otetaan myös huomioon vangin sukupuoli, terveydentila, rangaistus kertojen määrä ja aiempi rikollisuus, hänen toiveensa sijoituspaikasta ja hänen

mahdollisuutensa sijoittua rangaistusajan suunnitelman edellyttämään toimintaan (Vankilaopetuksen strategia vuosille 2008 - 2012, 4 - 14).

2.2 Koulutuksen järjestäminen

Ammatillista ja valmentavaa ja kuntouttavaa koulutusta sekä muuta koulutusta järjestävät useat eri koulutuksen järjestäjät. Näitä ovat mm. ammatilliset oppilaitokset, ammatilliset erityisoppilaitokset, aikuiskoulutuskeskukset sekä muihin oppilaitoksiin luokiteltavat oppilaitokset (Koski & Mäki, 2006, 26).

Vankilaopetuksen suunnittelu on useimmiten alkanut vankilan aloitteesta. Joillakin oppilaitoksilla vankilassa toimii ns. sivutoimipiste, usein opetus hankitaan myös ostopalveluna. Usein vankila on ottanut yhteyttä koulutuksen järjestäjiin, jolloin nämä ovat tehneet kirjallisen tarjouksen opetuksesta (Koski & Mäki, 2006, 26).

Opetuksen tarve on monta kertaa suurempi kuin tarjonnan mahdollisuus. Vankilaopetus on useimmiten erityisopetusta ja koulutusta järjestävillä oppilaitoksilla ei saata olla tarpeeksi erityisopetuspaikkoja.

Aamuvuoren (2002) mukaan ammatillinen opetus olisi mielekkäintä järjestää kurssimuotoisena, harvalla vangilla tuomio kestää niin kauan, että hän ehtisi suorittaa ammattitutkinnon loppuun. Aamuvuori näkee ongelmana myös opintojen jatkamisen siviilissä. Hänen mukaansa tarvitaan yhteistyötä oppilaitoksen, vankilan ja työvoimatoimiston välillä, että opinnot saataisiin päätökseen (Aamuvuori, artikkeli vankien koulutusmahdollisuuksista, 2.5.2002, www.opintoluotsi.fi).

Olemme Piippolan käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen vankilatiimissä jonne ammattistarttia keskustelleet siitä, kuinka opiskelija voisi suorittaa osia tutkinnosta vankilassa, jolloin suoritettavat tutkinnon osat hyväksiluettaisiin hänen jatkaessaan opintojaan siviilissä.

Aamuvuori (2002) kuvaa työtään Kuopion vankilan opinto-ohjaajan tehtävissä. Hän sanoo, että esimerkiksi Kuopion vankilassa on mahdollista jatkaa soveltuvin osin ammatillisia opintoja, jotka on aloitettu siviilissä. Kuopiossa on suoritettu loppuun esim. catering-alan-, autoalan- sekä kone- ja metallialan perustutkinnot. Ammattikorkeakoulun puolelle on suoritettu myös talonrakennustekniikan tutkinto. Markkinointi-instituutissa on suoritettu sijoitusneuvojan tutkinto sekä markkinoinnin perustutkinto (Aamuvuori, artikkeli Vankien koulutusmahdollisuuksista 2.5.2002 www.opintoluotsi.fi).

Koski ja Mäki tekivät selvitystä vuonna 2006 vankilakoulutuksesta koskien vankien ammatillista koulutusta koko Suomen alueella. Heidän selvityksensä käy ilmi mm, että vuonna 2006 Itä-Suomen aluevankilan alueella toimi 19 ammatillisen koulutuksen järjestäjää vankilaopetuksessa. Näistä järjestäjistä 26 % antoi jo vuonna 2005 ja 21 % vuonna 2004 vankilaopetusta. Itä-Suomen aluevankilan alueella vuonna 2005 oli ammatillisissa opinnoissa ja valmentavassa ja kuntouttavassa koulutuksessa 130 opiskelijaa ja vuonna 2004 147 opiskelijaa. Vuonna 2005 käsiksi- ja taideteollisuusopetuksen määrä kasvoi kaksinkertaiseksi vankilakoulutuksessa. Vuonna 2004 käsiksi- ja taideteollisuusosalalla ammattilain valmistavissa opinnoissa oli 7 opiskelijaa kun taas vuonna 2005 heitä oli 14. Valmentavassa ja kuntouttavassa/ohjauksessa koulutuksessa oli 2004 12 ja 2005 49 opiskelijaa (Koski & Mäki, 2006 97 - 99).

Selvityksessä kartoitettiin kysynnän ja tarjonnan vastaavuutta eri aluevankiloiden alueilta. Esim. Sukevan vankilassa vuonna 2004 opinnot aloitti 92 % koulutukseen hakeneista vangeista ja vuonna 2005 aloittaneita oli 82 %. Itä-Suomen alueen vankiloissa vankilaopetuksen tarjonnan on katsottu olevan vähäisempää kysyntään ja tarpeeseen nähden kuin vankiloissa yleensä. Kyselyyn vastanneista vankiloista useissa oltiin sitä mieltä, ettei ammatillisen perusopetuksen ja ammatillisen lisäkoulutuksen tarjonta vastaa määrältään opiskelun tarvetta. Vankiloiden erityisryhmien, kuten naisten, ulkomaalaisten ja vammaisten tarpeet opiskeluun ovat Itä-Suomen alueella suuremmat kuin tarjonta, sen sijaan nuorten mahdollisuudet opiskeluun ovat hyvät (Koski & Mäki, 2006 109 - 110).

Piippolan käsi- ja taideteollisuusopisto on järjestänyt Sukevalla valmentavaa kuntouttavaa opetusta vuodesta 2004. Ammattiin valmistavaa koulutusta on järjestetty korjausrakentamiskurssin muodossa, sen lisäksi Iisalmen aikuiskoulutuskeskus on järjestänyt opetusta koristeveistossa.

2.3 Piippolan käsi- ja taideteollisuusopisto vankilakoulutuksen järjestäjänä

Piippolan käsi- ja taideteollisuusopisto on järjestänyt vankilakoulutusta jo vuodesta 1991. Oppilaitos aloitti vankilaopetuksen Kestilän avovankilassa, myöhemmin toiminta on laajentunut koskemaan Pelson vankilaa ja vuonna 2004 opetustoiminta laajeni Sukevalle suljettuun vankilaan ja Iskolan avovankilaan. Syksyllä 2007 aloitettiin opetustoiminta myös Oulun ja Pyhäselän vankiloissa. Myöhemmin mukaan ovat tulleet Juuka ja Laukaa. Piippolan käsi- ja taideteollisuusopisto järjestää vankiloissa tutkintotavoitteista, valmentavaa ja kuntouttavaa sekä valmistavaa ja ohjaavaa koulutusta. Piippolan käsi- ja taideteollisuusopisto on Suomen suurimpia vankilakouluttajia.

Valmentavan ja kuntouttavan ja valmistavan ja ohjaavan koulutuksen tavoitteena on vankien aktivointi hakeutumaan ammatillisiin perus- ja jatko-opintoihin, joko tuomionsa aikana tai vapauduttuaan. Koulutuksen tavoitteena on myös parantaa vankien elämänlaatua ja elämänhallintaa.

Piippolan käsi- ja taideteollisuusopisto on järjestänyt tutkintotavoitteista koulutusta Kestilän ja Iskolan avovankiloissa. Koulutus on käsi- ja taideteollisuusalan ammatillista koulutusta; puuseppä, metalliseppä ja korjausrakentaja. Tutkintonimike on artesaani. Opiskelijan aikaisempi koulutus ja työkokemus pyritään ottamaan huomioon hyväksi lukuna perustutkinnoissa. Vangin tuomiopituus määrittää opintojen määrällisiä tavoitteita. Vankiopiskelija voi suorittaa osia tutkinnosta tai koko perustutkinnon vankeusajanaan.

Sukevalla koulutukseen haetaan vankilan kautta. Vangit toimittavat asiointilomakkeen apulaisjohtajalle, jossa ilmoittavat mahdollisen halukkuutensa osal-

listua koulutukseen. Apulaisjohtaja, opinto-ohjaaja ja kurssin opettaja päättävät opiskelijavalinnoista, ryhmän vartijan tai kerrosvartijoiden mielipide vangista otetaan huomioon. Vangin hakiessa ammatillisiin opintoihin avolaitokseen Sijoittajayksikkö tutkii vangin taustat ja avolaitoskelpoisuuden.

Vankiloissa opiskellaan pienryhmissä. Ryhmäkoko on 8-10 oppilasta. Opiskelu on mahdollista järjestää tarvittaessa erityisopetuksena, tarve selvitetään yhdessä opiskelijan ja vankeinhoitohenkilöstön kanssa. Erityisoppilaille laaditaan HOJKS kuten siivilissäkin. Opetus tapahtuu päiväopetuksena, työaika vaihtelee 3-7,5 tunnin välillä. Tutkintotavoitteista koulutusta ei järjestetä kesällä, silloin oppilaalla on mahdollista suorittaa työssäoppimisjaksoja vankilan työtoiminnassa. Valmentavaa ja kuntouttavaa koulutusta on mahdollista järjestää myös kesällä.

Opiskeluryhmissä noudatetaan oppilaitoskohtaista opetussuunnitelmaa kunkin koulutusalan mukaisesti. Opetussuunnitelmaa on mahdollista mukauttaa siten, että se vastaa kunkin opiskelijan erityistarpeita. Opiston henkilökunta toimii kiinteässä yhteistyössä vankilan henkilöstön kanssa koko koulutuksen ajan. Yhteistyöllä voidaan edistää vangin kokonaisvaltaista ammatillista sekä elämänhallinnan kehittymistä.

Virikekurssi on muuttunut opetussuunnitelman mukaiseksi valmistavaksi ja ohjaavaksi koulutukseksi. Virikekurssi on alun perin tarkoitettu ns. pelkääjävangeille, jotka suorittavat tuomiotaan erillään normaalikerroksien vangeista. Virikekurssitoiminnalla katsotaan olevan merkitystä vangin psyykkiselle ja sosiaaliselle toimintakyvyllä. Opetusta järjestetään neljänä päivänä viikossa n. 6,5 tuntia päivässä. Opiskelija osallistuu kurssille niin kauan kuin se hänen kohdallaan on mahdollista.

Sukevan virikekurssilla on mahdollista osallistua kovien tai pehmeiden materiaalien kurssille. Kovien materiaalien kurssilla opiskelijoilla on mahdollisuus valmistaa puusta pienesineitä, harrastaa koristeveistoa tai valmistaa ja entisöidä pienehköjä huonekaluja, kellojen valmistus on suosittua opiskelijoiden keskuudessa. Pehmeiden materiaalien kurssilla on mahdollista painaa kangasta sekä paitoja, valmistaa nahka- ja lasitöitä sekä koruja, maalata silkkiä ja tauluja, ommella sekä kutoa.

2.4 Ammattistartti kehittää vankilaopetusta

Siika- Pyhäjokialueen koulutuskuntayhtymä ja sitä kautta Piippolan käsi- ja taideteollisuusopisto on saanut kokeiluluvan järjestää ammatillisen peruskoulutuksen ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta. Virikekurssin muuttuminen valmistavaksi ja ohjaavaksi koulutukseksi tuo mukanaan uusia haasteita ja mahdollisuuksia opetuksen kehittämiseen. Meillä on ollut mahdollisuus luoda voimaannuttavia ympäristöjä, näin ollen meillä on myös enemmän mahdollisuuksia luoda voimaannuttavia opetuskehyksiä.

Koulutuksen pitkän nimen vuoksi Opetusministeriö ja Opetushallitus ovat sopineet, että koulutuksesta käytetään yhteistä virallista lyhennettä, joka on Ammattistartti. Ohjaavalle ja valmistavalle koulutukselle on laadittu opetussuunnitelmaluonnos. Opetussuunnitelman teossa ovat olleet mukana kaikkien alojen opettajat (Ammattistartti, 1/2008 2 - 9).

Koulutus on tarkoitettu nuorille, joilla ammatinvalinta ei ole vielä selkiintynyt, tai heiltä puuttuu riittävät valmiudet ammatilliseen koulutukseen hakeutumiseen. Ammattistarttikoulutus on yksi Nivelvaihteyryhmän ehdotuksista. KE-SUN (2007- 2012) mukaan Ammattistarttia pidetään tärkeänä koulutusmuotona ja se tullaan vakinaistamaan (Ammattistartti, 1/2008 2 - 9).

Ammattistartti-koulutus pyrkii madaltamaan nuoren jatko-opintoihin siirtymisen kynnystä, motivoimaan elämänhallintaan sekä vähentämään keskeyttämistä varsinaisten tutkintoon johtavien opintojen alussa. Koulutuksella pyritään lisäämään opiskelijan aktiivisuutta sekä hänen kannustamistaan monipuolisilla ja työvaltaisilla opiskelumenetelmin, jotka räätälöidään kullekin opiskelijalle henkilökohtaisesti (Ammattistartti opetussuunnitelmaluonnos 2. vankilaopetukseen 2008 1 - 4).

Ammattistartin opetus ja toteutus suunnitelmat vaativat muokkausta vankilakoulutuksen käyttöön, niissä tulee olla sopivasti väljyyttä, jotta pystytään ottamaan huomioon rajoitteet ja mahdollisuudet, joita vankilaympäristö koulutuk-

selle asettaa. Toimintaympäristöt tulee muuttaa tai rakentaa opetussuunnitelman mukaisiksi toimiviksi opetustiloiksi, joissa huomiota kiinnitetään vankilaturvallisuuden ja niihin seikkoihin mitä vankeuslaissa säädetään. Valvonnan tulee olla riittävää ja opetushenkilöstöä tulee perehdyttää vankilaturvallisuuden sekä niihin turvallisuusriskeihin, joita vankilassa saattaa esiintyä (Ammattistartti opetussuunnitelmaluonnos 2. vankilaopetukseen 2008 1- 4).

Vankilan johtaja/sijoittajayksikön johtaja vastaavat vangin sijoittamisesta ja valinnasta koulutukseen. Sijoittamisessa huomioidaan vankilaturvallisuus. Ryhmän opettaja on mukana haastattelussa sekä motivoimassa vankeja uusiin koulutuksiin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että vankilan/sijoittajayksikön johtaja tekee ehdotuksen vangin sijoittamisesta koulutukseen. Hän tarkastelee aiheutuuko sijoittamisesta turvallisuusriskejä sekä vastaako sijoittaminen ko. koulutukseen vangin Rangaistusajan suunnitelman mukaisia tavoitteita. Ehdotuksen pohjalta opiston apulaisrehtori esittelee ehdotuksen opiskelijavalinnasta opiston rehtorille, joka vahvistaa valinnan (Ammattistartti opetussuunnitelmaluonnos 2. vankilaopetukseen 2008, 5).

Opetusjärjestelyjen yleiset periaatteet määräytyvät osittain vankilan työjärjestyksen ja rajoitusten mukaan. Opetussuunnitelma on laadittu non-stop periaatteella 20 - 40 opintoviikolle. Opiskelija aloittaa ja päättää opintonsa riippumatta muun ryhmän toiminnasta, opiskelijatyöpäiviä on 190 lukuvuodessa. Kontaktiopetusta annetaan 24 - 28 tuntia viikossa. Opetusryhmien koot vaihtelevat 8-10 opiskelijan välillä, vankistrategian suositus on 8 opiskelijaa/ryhmä. Työpäivän pituudet ovat vaihtelevat 3-7,5 tunnin välillä vankilan työjärjestyksestä ja vankiaineistosta riippuen, perjantaisin ei ole kontaktiopetusta. Opetus tapahtuu vankilan tarjoamissa opetustiloissa. Opetusvälineistä, koneista, opetusmateriaaleista ja muista laitteista sovitaan opistojen ja vankilan välillä. Harjoitus-työmateriaaleista vastaa vankila ja veloittaa materiaalmaksut opiskelijalta (Ammattistartti opetussuunnitelmaluonnos 2. vankilaopetukseen 2008, 6).

Vankilakoulutuksessa opetus tapahtuu pienryhmäopetuksena ja usein erityisopetuksena. Eri tyisopetuksen tarve kartoitetaan rangaistusajan suunnitelmas-
sa todettujen oppimisvaikeuksien, käyttäytymisongelmien sekä terveydentilan

perusteella. Opetustilojen koko vaikuttaa myös ryhmän kokoon (Ammattistartti opetussuunnitelmaluonnos 2. vankilaopetukseen 2008, 6).

Koulutuspolku vankilassa voi olla esimerkiksi seuraavanlainen:

Ensimmäisessä vaiheessa tutkintavankeusai kana tai sijoittelun aikana kartoitetaan vangin toimintakyky, oppimisvaikeudet ja matemaattiset vaikeudet sekä lukivaikeudet. Toisessa vaiheessa vanki suuntautuu erilaisiin kuntoutusohjelmiin, valmentavaan ja kuntouttavaan opetukseen, ammattistarttiin tai lukio-opetukseen. Vanki voi suuntautua myös ammatillisiin opintoihin, perustutkintoon, ammattitutkintoon sekä erityisammattitutkintoon (Ammattistartti opetussuunnitelmaluonnos 2. vankilaopetukseen 2008, 7).

Vankilaopetus on osa vankeinhoitoa, koulutus on keino jonka avulla vankia voidaan edistää sijoittumaan yhteiskuntaan ja se mahdollistaa vangin kokonaisvaltaisen kuntoutumisen. Opetuksen tarkoituksena on edesauttaa vankia ammattistartissa opiskelun jälkeen hakeutumaan ammatilliseen koulutukseen avotaloihin ja siviiliin päästyä työllistymään tai kouluttautumaan siellä ammatiksi. Toiminnallisen virikekurssin kehittämisen tavoitteita ovat riittävä kurssitarjonta, joka antaa mahdollisuuksia tutustua mahdollisimman monipuolisesti eri ammattialoihin. Tavoitteena on, että opiskelija saisi tarvittavat sosiaaliset-, ihmissuhde- sekä arkielämönhallintataidot, jotka antavat hänelle valmiudet osallistua rakentavalla tavalla yhteiskunta- ja työelämään. Opetuksen tulisi olla sellaista, että opiskelija osaisi soveltaa hankittua tietoa ja kokemusta ja taitojaan eri yhteyksissä myös siviiliin päästyään.

3 KÄDENTAITOJEN OPETUS KUNTOUTTAA JA OHJAA

Keskitalo (1998) on selvittänyt haastattelemalla +Käsityön merkitys ja mielekkyyys vangin kokemana+teemaa Hämeen lääninvankilassa. Haastatellut tekivät tuotteita itselle, lahjaksi perheelle tai ystäville sekä asiakkaille. Tuotteiden tekeminen koettiin ajankuluna ja vaihteluna sekä osaamisena tehdä, tehtiin koska osattiin. Tiettyjen tuotteiden valmistamiseen liittyvät motiivit olivat tilaus-

työt, työmestarin päätös tehdä tiettyä tuotetta, ei osata muuta tai ei ole muuta vaihtoehtoa. Hyötynäk ökulmasta haastattelut olivat sitä mieltä, että aika kuluu, saa taloudellista hyötyä, on tekemistä, oppii tekemällä ja se on mukavaa. Sosiaalinen hyöty oli myös yksi tärkeä tekijä. Taloudelliseen hyötyyn liitettiin opitun hyödyntäminen siviilissä. Sosiaaliseen hyötyyn liitettiin asioita, jotka liittyivät lahjaksi antamiseen; tulee hyvä mieli saajalle, tunnearvoon, vapaammin liikkumiseen ja toisten tapaamiseen (Keskitalo 1998, 69 - 70).

Keskitalon tutkielmassa haastatteluaineistosta käy ilmi käsityöprosessin mielialaan vaikuttavia tekijöitä, niitä on kuvattu esim. että "käsityön tekeminen vaikuttaa mielialaan ja psyykeen". Mielialaan vaikuttavia tekijöitä haastateltavien mukaan olivat työstä pitäminen, haastateltavien mielestä on tärkeää pitää siitä mitä tekee, vaihtelun tuominen, "henkireikä", ajan kulu ja mielen vireytys. Käsityötoiminnan ei katsottu vaikuttavan vankilassa oloon, se ei helpottanut eikä vaikeuttanut vankilassa oloa (Keskitalo 1998, 72).

Puolimatkan (2003) mukaan ihmiset haluavat elää vuorovaikutuksessa toisten kanssa, sen rikkauden, mielekkyyden ja palkitsevuuden vuoksi mitä vuorovaikutus antaa. Ihminen, joka on tietoinen ihmissuhteiden merkityksestä, ei pidä normaalina tilannetta, jolloin hän jää ilman inhimillisiä suhteita. Ihmissuhteet ja vuorovaikutus saavat aikaan aloitteellisuutta, joka luo paremmat edellytykset rikkaalle elämälle. Tiedonhalun katsotaan edistävän sosiaalista vuorovaikutusta, koska sen katsotaan synnyttävän aktiivisuutta, kyselemistä, hakeutumista toisten kanssa keskusteluyhteyteen, asioiden yhdessä pohtimista ja pyrkimystä ratkaista ongelmia (Puolimatka 2004, 73 - 74).

Keskitalon haastattelujen perusteella voidaan todeta, että monet vangit kokevat sosiaalisen vuorovaikutuksen merkitykselliseksi toiminnassa. Haastatellut olivat sitä mieltä, että käsityön mielekkyyden kokemuksiin vaikuttavat ryhmässä työskentely, tehdään yhdessä, ilmapiiri, kaverit ja keskustelun mahdollisuus, kahvitauot koettiin tärkeiksi. Sosiaaliseen vuorovaikutuksen käsitteistä kavereihin ja keskusteluihin liittyvät asiat korostuivat (Keskitalo 1998, 73 - 74).

Keskitalon haastattelemat vangit ilmoittivat käsityötoimintaan osallistumisensa syiksi ja toiminnan vaikutuksista elämäänsä mm. tekemisen ja sen kautta yh-

teyden säilymisen normaaliin elämään, ei tarvitse maata sellissä ja tietyn päivärhythmin katsottiin parantavan unentuloa ja unta (Keskitalo 1998, 72).

3.1 Luova käsityöprosessi

Käsityö aktivoi tekijänsä ajatustoimintaa ja antaa tekijälleen virikkeitä (Vähälä 1993). Huomattava mielihyvän tunne ja positiiviset emotiotilat ovat käsityön tekemisen lisäarvoja (Vähälä 1993). Ihminen kokee nautintoa ilmaistessaan itseään, mikä on taas omiaan itsetunnon nostattajana ja psyykkisten voimavarojen kasvattajana. Mielihyvän kokemukset käsityön tekemisestä sekä psyykinen työ käsityöprosessin aikana, arvellaan olevan toimintaa, joka auttaa saavuttamaan mielenrauhaa ja tasapainoa (Vähälä, 2003, 6 - 9).

Kun käsityöprosessia tarkastellaan monitahoisena psyykkisenä tapahtumana, se auttaa ymmärtämään luovaa toimintaa oppittujen ratkaisumallien+harjoittamisena, joka puolestaan tukisi käsityön merkitystä elämänhallintaan ja psyykkiseen hyvinvointiin (Vähälä 2003, 12 - 14).

Käsityö voi tuottaa tekijälleen syvää tyydytystä, se on keino ilmaista itseään, se voi myös olla viihdykettä ilman tietoisia tavoitteita. Käsityö on luovaa toimintaa ja vaatii inhimillistä panosta, jolloin se tuo tekijälleen myös henkistä pääomaa. Esteettisyys, taiteellisuus ja luova ongelmienratkaisutaito yhdistyvät käsillä tekemisen prosessissa (Vähälä 2003, 12).

Käsityöprosessissa voi havaita sarjan pieniä mahdollisia saavutuksia, jotka työn edetessä konkretisoituvat havaittaviksi ja arvioitaviksi. Käsityön tekijällä voi olla osittain tietoinen ja osin pysyvä tai osin vasta työn edetessä muotoutuva mielikuva työstä valmiina tuotoksena, sen esteettisyydestä ja kokonaisuudesta, väli vaiheet työn edetessä ovat usein heikkouksellisia ja tyydyttäviä. Mielikuva muuttuu vähitellen konkreettiseksi materiaaliseksi tuotokseksi. Käsityön

tekeminen on vuoropuhelua hengen ja materian kanssa, jossa usein tuotteesta ja itse prosessista luotu mielikuva ohjaa toimintaa (Vähälä 2003, 14 - 17). Jokainen ihminen on luonnostaan luova. Pieni lapsi oppii asioita ja sanoja matkimalla ympäristöään, sanojen puuttuessa hän luo oman kielensä, luo kaiken aikaa leikeissään. Luovuus liitetään usein yksipuolisesti vain taiteen tekemiseen, mutta elämä itsessään jo antaa sijaa luovuudelle. Käytämme luonnollista luovuutta jokainen joka päivä omassa elämässämme. Luovaa toimintaa voi tarkastella inhimillisen toiminnan osana, joka mahdollisesti kehittää yksilön itsetuntoa, siksi luovuutta tulisi kannustaa ja kehittää.

Käsityö on yksi tekemisen prosessi ja sitä kautta yksi monista luovuuden ilmenemismuodoissa tapahtuvista prosesseista, jossa opiskelijalla on mahdollisuus kehittyä havainnoinnin, tutkiskelun ja tekemisen kautta.

Käsityön tekeminen on tajunnallista toimintaa ja sen tekemisen prosessi eroaa arkityöprosesseista, ollen avoin luova prosessi. Vähälän mukaan käsityössä on olemassa #lmiöitä, joissa on nähtävissä piirteitä intuition ja hiljaisen tiedon kaltaisten tiedostamattomien tajunnantasojen aktivoitumisesta+(Vähälä 2003, 28 - 30).

Käsityön tekemisen aikana koettujen mielihyvän tuntemusten sekä tyytyväisyyden tunteen osuus voisi ehkä vahvistaa toimintatapoja, jotka ovat tavoitteellisia ja miellyttäviä erilaisissa muissakin elämäntilanteissa. Positiiviset mielikuvat tulevaisuudesta ovat voimakkaita ja mahtavia voimia, jotka antavat energiaa sekä kannustavat ihmistä menemään kohti uusia ulottuvuuksia ja mahdollisuuksia. Kuvitelmat auttavat myös uusien ratkaisujen ja saavutusten etsimisessä. Kuvittelua positiivisesta tulevaisuudesta voidaan edistää kehittämällä yksilön luovuutta (Vähälä, 2003, 50 - 52).

3.2 Käsityön opetus Sukevan vankilassa

Sukevan virikekurssilaisten mielestä tärkeäksi koetaan ajan kuluminen ja sellistä pois pääsy, käsillä tekeminen ja uuden oppiminen sekä säännöllinen päivärytmi. Haastattelin keväällä 2007 yhdeksää tekstiilipuolen opiskelijaa sekä teetin heillä mielikuvakartat. Mielikuvakartat kertoivat kuvin mielialan ennen

koulutusta ja koulutuksessa oltaessa. Tavoitteena oli saada karttoihin myös kirjallista tuotosta, mutta tavoite toteutui vain yhden opiskelijan kohdalla. En saanut luotettavaa tulosta karttojen avulla, siksi haastattelin vielä opiskelijat. Pelkästään sellissä oleminen koettiin masentavaksi ja väsyttäväksi, ainoa ajanviete oli televisio ja makaaminen sekä pelaaminen. Haastateltavien mielestä kurssilla olo antaa mielenvireyttä ja tuo vaihtelua päivään. Voi pitää yhteyttä kavereihin ja oppii uutta. Kotitalous torstaisin oli kaikkien mieleen mm. siksi, että saa hyvää ruokaa, jonka valmistamisessa on ollut itse mukana. Oppii valmistamaan erilaisia ruokia, joita voi valmistaa myös siviiliin päästyä.

Viiden vuoden aikana ollessani virikekurssilla opettajana alkuhaastatteluissa (HOJKS) opiskelijat ovat asettaneet opiskelun tavoitteeksi ajan kulumisen, uuden oppimisen ja sellistä pois pääsyn. Opiskelun edetessä useimpien oppilaiden kohdalla HOJKS- kokouksissa esille tulevat tavoitteet ovat selkeytneet. Henkilökohtaisiin tavoitteisiin on lisätty avotaloon hakeminen ja ammatilliset opinnot avotalossa, joillakin avotaloon hakemisen tavoite on ollut työtoiminta. Avotaloon hakemiseen on vaikuttanut myös perheen ja kodin läheisyys, halutaan korjata tai pitää yllä perhesuhteita. Moni opiskelija on myös hakenut päihdekuntoutukseen.

Toiminnan mielekkyyteen ei vaikuta ainoastaan käsillä tekeminen ja keskinäiset sosiaalisuhteet. Ryhmädynamiikalla, ilmapiirillä sekä oppilaan mielenkiinnolla käsillä olevaan aiheeseen näyttää olevan osuutta toiminnan mielekkyyden kokemisessa. Aktiivinen, iloinen ja toimielias ryhmä saa yhdessä ja erikseen paljon aikaiseksi ja saa toiminnasta enemmän irti. Usein ryhmän jäsenistä tulee itseohjautuvia ja heillä on ideoita sekä motivaatio tekemiseen. Motivaatio näyttäisi syntyvän taidosta valmistaa tuotteita omin käsin, omasta tarpeesta tai halusta antaa lahja perheelle tai ystävälle. Aktiivisen ryhmän jäsen ei myöskään pelkää pyytää neuvoa ja apua joko opettajalta tai toiselta opiskelijalta.

Puolimatkan (2004) mukaan oppiminen on riippuvainen tunteista ja asenteista. Oppiminen ei jää pelkästään ajatusprosessiksi, huomiota tulee kiinnittää tekijöihin, jotka saavat ajatusprosessin liikkeelle. Oppimisen edellytyksen on halu oppia kyseinen asia ja kiinnostus käsillä olevaan asiaan. Tiedollinen motivaatio

tio on edellytyksenä asioiden syvälliseen oppimiseen, se on enemmän kuin vain halu omaksua informaatiota ja muistaa tiettyjä asioita. On syytä ymmärtää, ettei oppiminen ole vain yhteen hetkeen rajoittuva tapahtuma, asioiden syvälinen oppiminen vaatii useamman oppimiskerran, tällöin motivaation merkitys korostuu oppimistilanteessa. Puolimatka katsoo oppimisen olevan pitkäaikaisen ja syvällisen prosessin, koska se muuttaa yksilön tapaa suuntautua todellisuuteen, opetettavien asioiden mielekkyyden ymmärtäminen on tämän vuoksi tärkeää (Puolimatka 2004, 126 - 127).

Virikekurssilla keskitytään enemmän taidolliseen oppimiseen, tiedollinen informaatio saadaan tekemisen kautta. Halu oppia, tarve tai osaaminen ohjaa motivaatiota. Oppiminen muuttaa myös yksilön tapaa suuntautua tulevaisuuteen? Jos todellisuus muuttuu oppimisen kautta, on sillä varmasti merkitystä tulevaisuuden suunnittelun kannalta. Oppimisen kautta tulleet onnistumisen kokemukset kehittävät yksilön minäkuva ja luovat positiivisia tunteita. Puolimatkan mukaan "tunteet auttavat meitä orientoitumaan ympäristöömme" (Puolimatka 2004, 126).

Karsikas (2005) kirjoittaa voimaantumisen tutkimuksessaan "Selvin päin tulee hyvä fiilis, päihdeongelmaisten vankien voimaantuminen" (2005). Hän tarkoittaa voimaantumisen (empowerment) ihmisen kasvua ottamaan vastuu omasta elämästään sekä hänen toimintavoimansa kasvua. Karsikkaan mielestä nämä seikat johtuvat yksilön kehittymisestä ja mahdollisuuksista joita ympäristö tarjoaa. Hänen mielestään jotkut toimintatavat ja ympäristöt voimaannuttavat paremmin kuin toiset. Millaiseksi vankilayhteisö ja kuntoutusyhteisö on rakennettu, on merkitystä yksilön voimaantumisen kannalta. Hän kokee tärkeäksi pyrkimyksen tunnistaa tekijöitä, joilla yksilön positiivisen kasvun mahdollisuutta lisätään ja voimavaroja ja resursseja kehitetään, näin hänen mielestään saadaan aikaan voimaannuttavia ympäristöjä (Karsikas 2005, 33 - 35).

Vankilaympäristön rajoitusten vuoksi (Karsikas 2005) jo pienissä asioissa edistyminen osoittaa jonkinasteista voimaantumista. Hänen mukaansa voimaantuminen on nähtävä prosessi. Voimaantumisen peruselementit ovat hänen mielestään tärkeitä ja "tarpeellisia rikoksentekijöiden ja huumeidenkäyttäjien kuntoutumisessa". Karsikkaan haastattelemat vangit kokivat erilaisten

toimintojen järjestämisen tärkeäksi, heidän mukaansa työtoiminnalla on suuri merkitys (Karsikas 2005, 40, 102).

4 AMMATTISTARTIN OPETUSSUUNNITELMALUONNOS

Osa vankiopiskelijoista on suorittanut ainoastaan peruskoulun oppimäärän, ammatilliset opinnot ovat keskeytyneet tai puuttuvat kokonaan. Vankeusajan Ammattistarttikoulutuksella pyritään antamaan opiskelijalle riittävät ammatillisessa koulutuksessa tarvittavat perustiedot ja -taidot. Koulutuksen kautta tuetaan myös yksilöllisestä kehittymisestä vastuulliseksi ja tasapainoiseksi sekä aktiiviseksi yhteiskunnan jäseneksi. Opiskelijalle pyritään antamaan valmiudet suunnitella sijoittumistaan vankilassa järjestettäviin työtoimintoihin tai erilaisiin toimintaohjelmiin tai opintoihin (Ammattistartti opetussuunnitelmaluonnos 2. vankilaopetukseen 2008, 8).

Opiskelija voi hakeutua vankilassa käsi- ja taideteollisuusalan opintoihin. Opetuksessa kiinnitetään erityistä huomiota opiskelijoihin joilla on vaikeuksia elämänhallinta taidoissa sekä oppimisvalmiuksiltaan ja oppimistavoiltaan erilaisiin opiskelijoihin. Koulutus pitää sisällään opiskelijan ura- ja tulevaisuudensuunnittelua sekä opiskelijan elämänhallintataitojen vahvistamista. Opetuksessa käytetään erilaisia ja monipuolisia opetus ja opiskelumenetelmiä. Opiskelijalla on myös mahdollista täydentää aikaisempia keskeytyneitä opintojaan, jolloin asiasta sovitaan vankilan opinto-ohjaajan kanssa (Ammattistartti opetussuunnitelmaluonnos 2. vankilaopetukseen 2008, 9-10).

Opiskelijalle tulee järjestää tarpeellinen määrä henkilökohtaista opintojenohjausta ja sekä muuta tarvittavaa ohjausta opintojen ohella ja opintoihin sisältyen. Opiskelijalle laaditaan luokanvalvojan ohjauksessa henkilökohtainen opetussuunnitelma. Opetussuunnitelma on opiskelijan henkilökohtainen kehityssuunnitelma. Vammaisuuden, sairauden, kehityksessä viivästymisen tunne-elämän häiriön tai muun syyn vuoksi opiskelijalle laaditaan HOJKS. HOJKS on elävä työdokumentti, jota käytetään opetuksen ja oppimisen suunnittelus-

sa, toteutuksessa ja tarkistamisessa, se määrittää erityisopetuksen ja tukitoimien tarpeen, laajuuden sekä luonteen. HOJKS:ssa asetetaan realistiset tavoitteet ja määritellään seuranta sekä arviointi, se sisältää HOPS:n ja kuvaa toimenpiteitä joihin ryhdytään. Yhteistyössä ryhmän opettajan, vankilan henkilöstön ja opiskelijan kanssa suunnitellaan opiskelijan jatko-opintoja ja siirtymistä niihin. Opisto osallistuu opiskelijan tukemiseen jatko-opintoihin siviiliin siirtymä vaiheessa, silloin kirjataan HOJKS:iin päättövaiheen arviointi, joka siirretään rangaistusajan suunnitelmaan (Ammattistartti opetuussuunnitelmaluonnos 2. vankilaopetukseen 2008, 9-10).

4.1 Opintojen tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Tavoitteena on luoda pohja opiskelijan arkielämän valmiuksille ja että opiskelija parantaa ammatillisiin opintoihin pääsyn edellytyksiään sekä opinnoissa tarvittavaa tietopohjaansa. Arkielämän ja opiskeluvälmiuksien sekä uravalinnan opetustavoitteita ovat:

Opiskelija osaa arvioida omaa toimintaansa, hän kykenee toteuttamaan suunnitelmiaan sekä ottaa vastuuta elämäänsä koskeviissa ratkaisuissa.

Hän osaa kartoittaa omaa elämäntilannettaan ja sosiaalista viitekehystään sekä vaikuttaa aktiivisesti omaan elämäntilanteeseensa.

Hän kykenee kartoittamaan omaa osaamistaan realistisesti sekä pohtimaan opiskelun ja eri ammattien edellytyksiä.

Opiskelijan yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot kehittyvät. Hän kykenee toimimaan ryhmässä ja ottamaan vastuuta sekä toiset huomioon, hän osaa myös toimia oikeudenmukaisesti.

Opiskelija kykenee tunnistamaan ongelmatilanteen ja arvioimaan tilannetta kokonaisvaltaisesti.

Hän osaa arvioida omaa oppimistaan ja hän kykenee asettamaan itselleen realistisia tavoitteita. Hänelle syntyy halu kehittää itseään sekä valmiuksiaan tiedonhankinnassa ja soveltaa jo aiemmin oppimaansa.

Opiskelija kehittää oikeutensa ja velvollisuutensa tuntevana yhteiskunnan jäsenenä (Ammattistartti opetuussuunnitelmaluonnos 2. vankilaopetukseen 2008, 9-10).

4.2 Vaihtoehtoiset osiot ja kurssimahdollisuudet

Arkielämän hallinta

ruoan valmistus ja kotitaloustyöt
liikunnallinen elämäntapa
oman terveyden edistäminen
minäkäsitys, oppimisentaito, yhteistyö ja vuorovaikutus
pukeutuminen ja vaatehuolto
kodin talous

Opiskeluvalmiudet ja uravalinta

oppimaan oppiminen
vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot
omat tulevaisuuden suunnitelmat
opinto-ohjaus
työelämänvalmennus
työharjoittelu

Ammatilliset opinnot

Koulutuksen tavoitteena on että, opiskelija oppii arvostamaan valitsemaansa ammattialaa sekä motivoituu opiskeluun. Tavoitteena on myös että, opiskelija oppii tuntemaan oman arvonsa ja sen merkityksen jatko-opinnoissa sekä työmarkkinoilla. Opetellaan asettamaan itselle realistiset tavoitteet ja pohditaan eettisiä kysymyksiä esimerkiksi ryhmäkeskusteluissa.

Vaihtoehtoisia osia ammatillisiin opintoihin ovat:

kädentaitopainotteinen
 atk-painotteinen
 puu/metallialapainotteinen
 korjausrakennuspainotteinen

(Ammattistartti opetussuunnitelmaluonnos 2. vankilaopetukseen 2008, 14 - 18)

5 KÄDENTAITOPAINOTTEINEN AMMATTISTARTTI

Ammattistartti on joustavaa ja opiskelijälähtöistä koulutusta. Opiskelija otetaan vastaan sellaisena kuin hän on vahvuksi neen, kehityksen sekä kii nnostuksen kohteineen. Koulutuksen aikana vankiopiskelija hakee tietoa käytännössä eri ammattialoilta tarjolla olevien mahdollisuuksien mukaan. Yhtä tär keää kuin eri ammattialoihin tutustuminen, on harjoitella arkielämän hallintaa. Elämänhallintataitoja kehitetään päivittäin harjoittelemalla sopimusten noudattami sta ja yhteistyötaitoja ryhmässä toimimalla sekä toisen huomioon ottamalla.

Kädentaitojen avulla saadaan toi minallista tekemistä ja harjoitellaan pitkäjänteisyyttä. Tavoitteena on että, opi skelija oppii kädentaitojen perustekniikat useita eri materiaaleja ja tekniikoita käyttäen. Opetellaan parantamaan suoriutumista arkielämän vaatimuksista sekä yll äpitämään kykyä. Tavoitteena on että, ko. taitojen karttuessa opiskelijalla on mahdollisuus hakeutua avovank i- lassa tai siviilissä tapahtuviin jatko-opintoihin.

Oheistavoitteena on opiskelijan päivärytmin ja elämänrytmin selkeytyminen, päihteistä irtautumisen opettelu, jossa opiskelijaa tuetaan hänen henkilökohtaisissa tavoitteissaan, yhteistyökyvyn ja ihmissuhdetaitojen parantaminen sekä omatoimisuuden ja yrittämishalun lisääminen. Opetuksessa kii nnitetään erityisesti huomiota siihen, että opiskelijat ovat oppijoina erilaisia ja opiskelijoihin, joilla on vaikeuksia elämänhallinnassa, joiden taitojen vahvistamiseen tähtääviä opintoja koulutus sisältää. Ammattistarttikoulutuksessa tutustutaan eri koulutusmuotoihin ura- ja tulevaisuudensuunnittel un kannalta (Ammattistartti opetussuunnitel maluonnos 2. van kilaopetukseen 2008, 18) -

5.1 Arkielämänhallinta

Elämänhallintataitoja kehitetään arjen askareiden myötä, ryhmässä toimimalla ja keskusteluyhteyksiä ylläpitämällä. Kurssilla ei ole mahdollista järjestää ohjattua liikuntaa opiskelijoille, mutta heillä on mahdollisuus pelata esim. pingistä, joka korvaa osittain järjestetyn liikunnan päivän aikana. Vankila järjestää ulkoilua ja liikuntaa päivittäin sekä ohjattua liikuntaa perjantaisin.

Ruoan valmistus ja kotitaloustyöt 1-2 ov.

Kurssilla opetellaan valmistamaan terveellistä ja taloudellista perusarkiruokaa ja leivonnaisia. Tehdään elintarvikkeiden hintavertailuja ja perehdytään ruoan ravintoarvoihin. Opetellaan keittiöhygieniaa, kodin siivousta ja puhtaanapitoa.

Kurssin tavoitteena on että, opiskelija oppii terveellisen ruoan merkityksen ihmiselle sekä valitsemaan taloudellisesti ruoan valmistuksessa käytettävät elintarvikkeet. Tavoitteena on myös että, opiskelija opettelee tavat, joilla ylläpidetään keittiöhygieniaa, kodin järjestystä sekä puhtautta.

Pukeutuminen ja vaatehuolto 0,5-1 ov.

Kurssilla opetellaan pyykinpesua, yleiset pesuohjemerkit sekä pyykin jälkikäsitteily. Käydään läpi pukeutumiskäytäntöä eri tilanteissa ja opetellaan tekemään pieniä korjauksia omiin vaatteisiin esim. napinompelu, housujen lyhentäminen jne.

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tunnistaa eri tekstiilimateriaalit. Hän osaa pestä kodin tekstiilit ja omat vaatteensa sekä silittää ja korjata niitä tarvittaessa. Hän oppii pukeutumaan eri tilanteisiin oikein esim. työhaastatteluun.

Kodin talous 0,5 ov.

Kurssilla käydään läpi kodin talouden eri menoja, opetellaan säästövinkkejä ja taloudensuunnittelua.

Kurssin tavoitteena on parantaa opiskelijan arjen talouden hallintaa ja rahan käyttöön liittyviä tapoja.

Omat tulevaisuuden suunnitelmat 0,5 ov.

Kurssilla laaditaan ohjauksessa opetus - ja kurssisuunnitelman oma henkilökohtainen opetussuunnitelma valmistavaan ja ohjaavaan koulutukseen. Kurssilla tutustutaan myös eri koulutusmuotoihin, pohditaan eri ammattien henkilökohtaisia edellytyksiä ja kehitetään omia valmiuksia toimia ryhmässä sekä kehitetään yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja.

Kurssin tavoitteena on että, opiskelija pystyy tunnistamaan omia vahvuuksiinsa ja asettamaan itselleen realistisia tavoitteita, hän osaa parantaa ammatillisiin opintoihin tarvittavaa tietopohjaa sekä tarvittavia edellytyksiä. Opiskelija osaa myös arvioida omaa toimintaansa ja toteuttaa suunnitelmiaan. Tavoitteena on, että opiskelijan aktiivisuus kehittyy ja hän osaa ottaa vastuuta omaa elämäänsä koskevissa ratkaisuissa.

5.2 Kädentaitoalat

Kädentaitoalat 16,5 - 18 ov.

Kädentaitoaloilla on mahdollista tehdä tuotteita pehmeistä tai kovista materiaaleista joko itselle tai valmistaa tilaustöitä. Opiskelijalla on mahdollisuus tutustua eri materiaaleihin ja toimintatapoihin sekä soveltaa opittua käytäntöön. Tavoitteena on käsi- ja taideteollisuusalojen oppimisen tukeminen, siten että opiskelija oivaltaa ajattelun, tiedon soveltamisen ja tekemisen vuorovaikutuksen ja osaa soveltaa niitä omaan työhönsä ja työskentelyynsä. Tavoitteena on myös tukea opiskelijan motivaatiota ja hänen aktiivista rooliaan työskentelyssä.

PUUTYÖT

Puutyökurssilla valmistetaan pienimuotoisia puutöitä, kuten kelloja, rasioita, leikkuulautoja ym. opiskelijalla on myös mahdollisuus valmistaa pieniä koristeveistotöitä. Kurssilla opitaan käyttämään puuntyöstössä käytettävät koneet ja laitteet, pienkoneita ja käsityövälineitä sekä paneudutaan tarvittavaan työturvallisuuteen, tutustutaan myös erilaisiin pintakäsittelymenetelmiin sekä puumateriaaleihin.

Puutyökurssin tavoitteena on että, opiskelija oppii käyttämään puuntyöstössä tarvittavia työkaluja sekä erilaisia työmenetelmiä. Hän osaa kiinnittää erityistä huomiota työturvallisuuteen ja eri laitteiden käyttöturvallisuus ohjeisiin sekä osaa noudattaa niitä. Kurssilla opiskelija oppii tunnistamaan eri puulaadut ja puulajit sekä niiden käyttömahdollisuudet. Opiskelija perehtyy koristeveiston alkeisiin, työvälineisiin ja ottaa vastuuta välineiden huollossa.

LASITYÖT

Lasityökurssilla opetellaan valmistamaan pieniä tauluja ja esineitä Tiffany-työ- sekä mosaiikkimenetelmillä.

Kurssin tavoitteena on että, opiskelija tutustuu menetelmiin ja materiaaleihin, joita tarvitaan Tiffany- sekä lasimosaiikkityöissä. Hän tutustuu työssä tarvittaviin välineisiin, koneisiin ja laitteisiin, oppii käyttämään niitä sekä ottaa vastuut omaasta ja toisten työturvallisuudesta. Hän oppii huolehtimaan välineistä ja laitteiden huollosta käytön jälkeen.

HUOVUTUS

Huovutuskurssilla tutustutaan eri villalaatuihin, huovutustekniikoihin ja menetelmiin. Kurssilla opetellaan valmistamaan pientekstiilejä levytekniikalla sekä tossut tai hattu jne. opetellaan myös oheismateriaalien käyttöä huovutuksessa.

Kurssilla opiskelija oppii tuntemaan materiaalin ja sen ominaisuudet. Hän oppii huovutuksen pääperiaatteet ja osaa soveltaa niitä käytäntöön. Opiskelija oppii myös käyttämään oikeita välineitä sekä materiaaleja.

KANKAANPAINANTA

Kankaanpainantakurssilla opetellaan eri kankaanpainotekniikoita, kuten sabloonamenetelmä, leimasinpainanta, maalaus ja seulankäyttö. Kurssilla opetellaan valmistamaan seula, suunnittelemaan siihen aihe sekä valottamaan seula. Kurssilla tutustutaan erilaisiin kankaan suunnittelumenetelmiin ja suunnitellaan tekstiilejä eri käyttötarkoituksiin, opetellaan värien sekoittamista ja materiaalien tuntemista sekä työvälineiden käyttöä.

Kurssin aikana opiskelija oppii tunnistamaan eri materiaalit, joille voi painaa tekstiiliväreillä. Hän osaa käyttää erilaisia leimasimia ja tunnistaa muotoja ja materiaaleja, joita voi käyttää leimasimena. Kurssilla opiskelija oppii käyttämään erilaisia valmiita sabloneja ja valmistamaan niitä itse, hän oppii valmistamaan silkkipainoseulan, suunnittelemaan siihen aiheen, valottamaan sen sekä käyttämään sitä monipuolisesti. Kurssilla opiskelija oppii sekoittamaan värejä ja tutustuu siihen väriopillisiin asioihin käytännön kautta. Opiskelija oppii suunnittelemaan kankaita eri käyttötarkoituksiin.

SILKINMAALAUUS

Silkinmaalauskurssilla opetellaan silkin maalaus- ja värjäystekniikoita, suolan käyttö silkinmaalauksessa, rajaukset, estomaalaus ym. Opitaan myös silkin käsittely sekä värien kiinnittäminen ja pesu. Maalataan ja värjätään pieniä kokeiluja sekä huivi.

Kurssin tavoitteena on että, oppilas tutustuu erilaisiin silkin maalaus-, värjäys- sekä käsittelytekniikoihin. Hän osaa suunnitella erilaisia malleja eri tekniikoin ja soveltaa oppimaansa käytäntöön.

OMPELU

Ompelukurssilla opetellaan käyttämään ompelukonetta ja saumuria, tutustutaan niiden käyttöohjeisiin. Tavoitteena on, että opiskelija oppii valmistamaan painokankaista ja muista kankaista erilaisia kodin käyttötekstiilejä ja koriste-tekstiilejä, kuten liinavaatteita, liinoja, koristetyynympäällisiä, patalappuja ja esim. nukke. Opiskelijalla on mahdollisuus ommella asusteita itselleen ja/tai läheisilleen. Asusteiden valmistamisen yhteydessä opiskellaan valmiiden kaavojen käyttö ja erilaiset ompelussa tarvittavat mitat.

KUDONTA

Kudontakurssilla opetellaan kangaspuiden kokoaminen ja kankaan rakentaminen valmiista loimesta. Opetellaan yksinkertaisia sidoksia ja valmistetaan pienimuotoisia kudonnaisia, kuten laudeliinoja, pannunalusia ym.

Kurssin tavoitteena on että, opiskelija oppii kangaspuiden käytön, saa tuntea sen rakenteesta ja kankaan rakentamisesta. Hän oppii valmistamaan tuotteita yksinkertaisilla sidoksilla ja suunnittelemaan helposti valmistettavia kudonnaisia eri käyttötarkoituksiin.

5.3 Opetus- ja erityisjärjestelyt

Opetus järjestetään pienryhmäopetuksena vertaisryhmässä. Opetus tapahtuu samanaikaisopetuksena niiltä osin kuin se on mahdollista. Suljetussa vankilassa vartija on aina läsnä opetuksen aikana. Kyseessä on pelkääjäryhmä, joka asettaa omat vaatimuksensa vartiointille sekä työajoille.

Koulutuksen loppuvaiheessa tai sen jälkeen on opiskelijalle annettava mahdollisuus yksilö ohjaukseen tai ryhmäohjaukseen hänen henkilökohtaisesta elämän tilanteestaan riippuen.

Opiskelija valinnat tehdään yhteistyössä vankilan henkilöstön kanssa (opinto-ohjaaja, apulaisjohtaja ja ryhmän vartija). Opiskelijavalinnoissa kiinnitetään huomiota turvallisuusriskeihin ja työkuuntoon. Vankilan henkilöstön kanssa tehdään yhteistyötä myös turvallisuuden takaamisessa opiskelijoille, opettajille ja vankilan henkilöstölle, valvonnan on oltava riittävää. Opiskelijoista toimitetaan vankilan apulaisjohtajalle ja sijoittajayksikölle lausunnot ja arvioinnit rangaistusajansuunnitelmaan liitettäväksi. Toimitaan moniammatillisen yhteistyön merkeissä.

Opetustiloissa on oltava hyvät näkö- ja kulkuyhteydet, mikä helpottaa valvontaa. Ympäristön on oltava turvallinen ja asianmukainen, hyvä ja viihtyisä oppimisympäristö. Ruoanvalmistukselle ja kotitaloudelle on oltava hygieeniset ja asianmukaiset tilat.

6 AMMATTISTARTTIKOKEILUN KOKEMUKSIA SUKEVAN VANKILASSA

Valmistavan ja ohjaavan koulutuksen ta voitteenä on vahvistaa ammatillisessa koulutuksessa tai työelämässä tarvittavia taitoja. Koulutuksen tarve on vankiloissa suuri, vankien opiskeluvalmiudet ovat usein heikot johtuen mm. päihde- ja mielenterveysongelmista sekä erilaisista oppimisvaikeuksista. Tutkintoon johtava ammatillinen koulutus ei sen vuoksi sovellu kaikille vangeille ilman valmentavaa ja kuntouttavaa tai valmistavaa ja ohjaavaa koulutusjaksoa.

Opiskelijat saavat opintotodistuksen koulutusta järjestävältä oppilaitokselta, josta käy ilmi suoritettut opintoviikot. Opintotodistuksesta ei käy ilmi, että opinnot on suoritettu vankilassa, tämä on tärkeää, kun opiskelija vankilasta vapaututtuaan etsii jatkokoulutuspaikkaa tai työpaikkaa. Suoritettut opinnot on mahdollista hyväksyä lukea ammattiin valmistavassa koulutuksessa. Vankilan opinto-ohjaaja ja/tai opinnoista vastaava opettaja auttaa ja ohjaa vankeja hakemaan rangaistusajan jälkeistä koulutuspaikkaa.

Sukevan vankilassa aloitettiin kädentaitopainotteinen Ammattistartti koulutuskokeilu syksyllä 2007 pehmeiden ja kovien materiaalien virikekurssilla kahden opettajan voimin. Syksyllä 2008 mukaan liittyi myös korjausrakentamisenkursi, kun se sitä ennen oli ammattiin valmistavaa koulutusta.

Opetus on suunniteltu eri teemojen alle, jolloin opetuksesta muodostuu työvaltainen opiskelukokonaisuus. Opiskelijoilla on ollut mahdollisuus valita pehmeiden ja kovien materiaalien sekä syksyllä 2008 myös korjausrakentamisen opintojen välillä. Opintokokonaisuuksien muodostaminen on sujunut joustavasti ja projektiluontaisesti.

Meillä ei ole mahdollista opiskelijoiden erityispiirteiden vuoksi siirtää opiskelijoita vankilan työpisteisiin työharjoittelujaksoille, joten opetuksessa ja ohjauksessa on huomioitu opeteltavien aineiden yhteydet eri ammattialojen työtehtäviin ottamalla opetukseen mukaan tilaustöitä. Tilaustöiden tekemisen kautta opiskelija saa mahdollisimman laajan kokonaiskuvan ammatti alan kokonaisuudesta. Opiskelija osallistuu tuotteen suunnitteluun, hänellä on mahdollisuus suunnitella ohjauksessa malleja ja tehdä kokeiluja ja valmistaa tuote valmiiksi asiakkaan toiveiden mukaisesti. Opiskelija laskee myös materiaalien menekin ja tuotteelle hinnan. Tilaustöiden tekeminen näyttää myös sen, mitä hyötyä opetetusta asioista on ja mitä tekemistä niillä on ulkopuolisen maailman kanssa.

Siviilissä ammattistarttikokeilu on käynnistynyt hyvin ja kokemukset ovat olleet suurelta osin positiivisia. Suurissa yksiköissä on pystytty toteuttamaan eri ammattialoihin tutustuminen varsin laajasti, Ammattialoja on ollut useita ja tutustumisjaksot ovat olleet yhden opintoviikon pituisia. Eri ammattialoihin tutustumisen keinot ovat vankilassa vähäisemmät kuin siviilimaailmassa. Vankilaopetuksessa ei ole mahdollista toteuttaa yhtä laajoja opintokokonaisuuksia, mutta olemme toisaalta pystyneet tarjoamaan opetusta syvemmillä tasolla, opiskelijat ovat saaneet laajemman kokonaiskuvan eri käsi- ja taideteollisuuden ammattialoilta.

Ammattistartti koulutuksen positiivisia puolia siviilimaailmassa on myös poissaolojen ja keskeytyksien vähyys. Vankilan Ammattistartissa taas poissaolot

ovat näkyvästi olleet ryhmäkohtaisia, mitä dynaamisempi ryhmä sen vähemmän poissaoloja. Vankilassa keskeytykset ovat yle isempiä kuin siviilissä, johtuen vapautumisesta kesken koulutuksen tai siirtymisestä uuden sijoittelun kautta toiseen vankilaan tai pääsystä avotuloon.

Koulutus näyttäisi vaikuttaneen positiivisesti haastateltujen opiskelijoiden voimaantumiseen vankilassa oloaikana. Ammattistarttikoulutuksesta on myös mahdollisesti ollut apua joiltakin osin arjen askareisiin kotioloissa. Haastateltavien ryhmän pienuus ei mahdollista kuitenkaan yleistettävien johtopäätösten tekoa siitä miten koulutus edistää vankien yhteiskuntaan sijoittumista. Haastateltujen opiskelijoiden koulutusaika jäi joillakin opiskelijoilla varsin lyhyeksi siihen nähden, että heidän tuli oppia uusia asioita ja toimintatapoja selvitäkseen elämästä muurien ulkopuolella. Haastatelluista yhdeksästä opiskelijasta kuusi on palannut vankilaan, yksi opiskelee edelleen avovankilassa ammattiin ja kahdesta ei ole tietoa.

Haastatelluilla opiskelijoilla oli koulutuksen aikana selkeitä tavoitteita elämälleen. Yksi heistä haki vankeusajanaan ammatilliseen koulutukseen siviilissä menemättä kuitenkaan koskaan pääsykokeisiin. Kolmella opiskelijalla oli siviiliin lähtiessään työpaikka ja järjestetty asuminen, työssä olo kesti kuitenkin vain muutaman kuukauden työehtoisesta johtuen tai muusta syystä. Lopuilla haastatelluista olivat asuntoasiat kunnossa, mutta he eivät sijoittuneet työelämään tai osallistuneet koulutukseen, johtuen osittain heidän kulttuuritaustastaan.

Vapaudessa selviytymiseen näyttäisi vaikuttavan paljon sosiaalinen ympäristö, johon vanki vapauduttuaan sijoittuu, siksi olisi tärkeää, että tuettu koulutuspolku jatkuisi kun vanki vapautuu. Vapautumisen olisi hyvä olla asteittaista ja koulutuksen jatkumisen siviilissä voisi liittää vankeusrangaistukseen (vrt. Aamuvuori 2002).

Koulutustoiminnan tavoitteiden tulisi olla realistisia ja sen tulisi mahdollistaa pidempien polkujen rakentaminen vapautumisen jälkeen aina työelämään saakka. Koulutustoimintaa tulee jatkuvasti kehittää vankien tavoitteellisen yhteiskuntaan sijoittumisen tukemiseksi ja vankilaopetuksen laadukkuuden pa-

rantamiseksi. Useilla vangeilla on tarve muuttaa elämänsä suuntaa, mutta ehkä he ovat kykenemättömiä siihen omin voimin, siksi heille olisi hyvä antaa mahdollisuus muutokseen sosiaalisen ja yhteiskunnallisen tuen avulla.

LÄHTEET

Ammattistartti-ohjaavan ja valmistavankoulutuksen opetussuunnitelma vankilaopetukseen, luonnos 2, Piippolan käsi- ja taideteollisuusopisto 2008

Ammattistartti 1/2008, Opetushallitus 2008

Aamuvuori, Vankien koulutusmahdollisuuksista, artikkeli, verkkojulkaisu, 2.5.2002, www.opintoluotsi.fi/fi-FI/vankienkoulutusmahdollisuuksista

Karsikas V. 2005, Selvinpäinolosta tulee hyvä fiilis, päihdeongelmaisten vankien voimaantuminen, Rikosseuraamusviraston julkaisu 3/2005, Vammalan kirjapaino Oy, Vammala.

Keskitalo, 1998, Käsityön merkitys vangin kokemana, Hämeen lääninvankilan käsityötoimintaan osallistuneiden tutkinta- ja vankeusvankien mielipiteitä, tutkielma, Helsingin yliopisto, Kasvatustieteen tiedekunta, Käsityöalan koulutusohjelma, syventävät opinnot.

Koski Leena ja Mäki Marianne, Vankien ammatillista koulutusta koskeva selvitys, Opetushallitus, 19/2006

Koski, Miettinen, Vangit koulutuksessa, selvitys vankien koulutukseen osallistumisesta, oppimisvalmiuksista ja strategioista sekä opetuksen laadusta, Ri-

kosseuraamusviraston julkaisuja 3/2007 , Vammalan kirjapaino Oy Vammala, 2007.

Pohjoismainen raportti, 2004, www.rikosseuraamus.fi

Puolimatka, Kasvatus, arvot ja tunteet, Helsinki, Tammi 2004

Vankilaopetuksen strategia vuosille 2008 . 2012, Rikosseuraamusviraston julkaisuja, 2008.

Vähälä Eija, luovan käsityöprosessin yhteydet psyykkiseen hyvinvointiin, käsityötieteen lisensiaatintutkimus, Kirjakas ky, Nurmijärvi, 2003